

Homenatge
a
Joan Torrent i Fàbregas

Sant Feliu de Guíxols, abril 1992

Presentació

Antoni Jansà i Rovira

Homenatge
a
Joan Torrent i Fàbregas

Presentació

Antoni Juanals i Roman

Girona, (1966), amb Sant Pere de Galligants al fons.

Per què la ciutat de Sant Feliu ha decidit de retre un senzill, i ensems sentit, homenatge a Joan Torrent i Fàbregas?

El motiu més extern o, diguem-ne, l'ocasió ha estat l'aniversari dels seus 90 anys a proposta de l'Àrea de Cultura del nostre Ajuntament. Potser no calia haver esperat tant per a manifestar públicament el nostre reconeixement i agraïment a la seva persona, perquè els mèrits de Joan Torrent i de la seva obra fa molts anys que hi són; no els hem pas descobert precisament avui.

Joan Torrent, ben conegut per tots els guixolencs, per bé que nascut a l'Havana el 1901 —esdeveniment que, d'altra banda, s'adiu amb la commemoració dels "Guixolencs a Amèrica" i així es destaca en el llibre que sobre aquest tema hem publicat— és un guixolenc

que s'ha donat a conèixer a tot el país per la seva obra verdagueriana. Bona prova d'això és que enguany la Generalitat li ha concedit la creu de Sant Jordi. A l'interior d'aquest llibret, editat en record d'aquest acte, importants verdaguerians subratllen de forma més precisa i amb més coneixement de causa aquest vessant de la personalitat i obra de Joan Torrent.

Altrament, malgrat que la vida i l'activitat professional i literària de Torrent s'ha desenvolupat normalment a Barcelona, ell s'ha sentit sempre i profundament un guixolenc — i per què no?, un ganxó— de Barcelona. És a dir, s'ha mantingut fidel al poble dels seus pares i dels seus amics. Estiu rera estiu ha anat venint a Sant Feliu, i no tan sols a buscar-hi un merescut i justificadíssim descans, sinó que ha vingut sempre a treballar-hi. Són moltes i moltes les hores dedicades, a l'Arxiu i a la casa del carrer de la Pilota, a la recerca de la nostra història i a la seva difusió. També d'aquest darrer aspecte de la personalitat de Torrent se'n parla en la publicació que teniu a les mans.

I, finalment, hi ha un altre valor en la persona de Joan Torrent i Fàbregas que voldríem especialment remarcar amb motiu del seu homenatge. És el viu interès pel patrimoni cultural de Sant Feliu. Valorem la generositat d'haver-se de desprendre de les seves coses en bé del comú de la nostra Ciutat. Ens ha donat moltes coses; però sobretot valorem l'actitud de la seva vida que ens ha donat a conèixer amb la discreta elegància d'un gest ple de desinteressada saviesa.

Alcalde de la Ciutat

Joan Torrent i Fàbregas

Biografia

Les famílies Torrent i Romaguera, en una sortida a Can Pey, a principis de segle.

Neix el 1901 a Cuba, al barri de l'Havana anomenat Regla, on la seva família hi té activitats comercials, en concret, un negoci de carbons vegetals. Quan només ha complert els dos anys, els seus pares tornen a Sant Feliu de Guíxols, on havien nascut i a on cursa els estudis elementals. També comença a estudiar comerç i comptabilitat, amb la intenció de tornar a l'illa caribenya i de seguir el negoci familiar. Als disset anys torna cap a Cuba, però es troba amb una situació inesperada: els llocs d'oficina del negoci familiar ja eren ocupats per altres membres de la família. Un xic decebut, decideix tornar cap a Sant Feliu i es decanta per la carrera eclesiàstica. Així, a Sant Feliu mateix, es prepara per entrar al seminari de Girona, on hi estudiarà durant set o vuit anys. Aquí entra en contacte amb una cultura eclesiàstica i humanística alhora (els cursos de filosofia, la teologia...).

Deixa els estudis eclesiàstics del seminari i entra a treballar, a partir de llavors i fins a la jubilació, en diverses activitats administratives a Girona (en el despatx d'un procurador) i, més tard, a Barcelona. Aquest treball, però, sempre l'ha anat alternant amb les lletres.

El primer llibre que escriu és una obra de teatre sobre Colom i el descobriment d'Amèrica. Tot i l'opinió favorable de l'escriptor José María Pemán al respecte, l'obra no

arriba a representar-se. El 1943 publica la biografia de Jules Verne, *Julio Verne o la pasión científico geográfica*, un autor que l'encisa des de petit.

Immediatament, comença a interessar-se per l'estudi, també biogràfic, de Jacint Verdaguer. Inicia la recerca aprofitant tot tipus d'informació: la premsa, els epistolaris, els llibres de memòries... buscant sempre, com diu ell mateix, "la màxima informació". Així aconseguix, el 1951, d'acabar una biografia de més de vuit-centes planes, en castellà ja que llavors era prohibit de publicar en català, i llesta per a ésser publicada amb motiu del cinquantenari de la mort del poeta, el 1952. Quan l'edició ja està pràcticament decidida, se li comunica la possibilitat de publicar-se en català i, per manca de temps, finalment en fa un resum per a la Col.lecció Popular Barcino, *Jacint Verdaguer. Resum biogràfic*, que surt l'any 1952.

A partir d'aquí, neix l'amistat i l'estreta col.laboració entre Joan Torrent i Josep M. Casacuberta, qui l'any 1953 inicia la col.lecció "Biblioteca Verdaguèria". És ell qui encomana a Joan Torrent un resum biogràfic sobre Sant Antoni Maria Claret i, per a la Col.lecció Popular Barcino, l'obra *La Costa Brava vista pels escriptors catalans*. El 1961 Josep Maria Casacuberta li demana la seva col.laboració per poder portar a terme aquesta obra monumental que és l'edició de *l'Epistolari de Jacint Verdaguer*, de la qual ja n'havia sortit el primer volum.

El 1965 publica *Mossèn Cinto a la Gleva. La gestió del drama verdaguèria* i després col.labora en la publicació dels *Escrits inèdits de Jacint Verdaguer*. També ha publicat articles sobre l'obra verdaguèria a diverses revistes com són "Criterion" o "Nadala de la Fundació Carulla-Font".

Paral.lelament a la investigació verdaguèria, desenvolupa una activitat importantíssima per a la nostra ciutat: l'estudi del seu passat històric. Els seus articles, caracteritzats per un gran rigor històric, comencen a aparèixer a partir de l'any 1954 en diverses revistes com són "Àncora", "Estudis sobre Temes del Baix Empordà", "Anales del Instituto de Estudios Gerundenses" i "XX Assemblée Intercomarcal d'Estudiosos".

Petita història d'una gran aventura

Joaquim Molas

Joan Torrent amb "Gaziel", al Passeig de Sant Felu, l'agost de 1961.

Sens dubte, la vida literària de Joan Torrent i Fàbregas, vista des de la perspectiva dels 90 anys, uns 90 anys que conserven totes les il·lusions i tota l'energia de la joventut, resulta, com a mínim, insòlita. En efecte: Torrent, que havia nascut a l'emigració cubana i que havia aconseguit d'estabilitzar-se professionalment després de molts atzars, va iniciar la seva aventura en el món de les lletres en plena postguerra civil espanyola i quan comptava, ja, quaranta anys, no com a estudiós, sinó com a escriptor que viu fora dels grans centres de decisió. Al principi, l'aventura, la va intentar de canalitzar a través dels usos lingüístics i dels gustos que, en aquell moment, podien ser reputats de majoritaris o, almenys, de més representatius: el drama històric d'Eduardo Marquina i de José M. Pemán, d'una banda, i de l'altra, la biografia literària de Stefan Zweig, Emil Ludwig i André Maurois. Així, el 42, va compondre un drama sobre Colom, perfectament ajustat a la ideologia ambiental i, més en concret, al fervor despertat per la commemoració dels 450 anys del descobriment, que no ha estat mai estrenat ni publicat. Un any després, el 43, va publicar la primera biografia, *Julio Verne o la pasión científico-literaria*, on va convertir l'heroi de les seves lectures d'adolescent en matèria literària. I, per últim, pels volts del 45, probablement estimulat pels seus estudis eclesiàstics inacabats i pel ressò públic obtingut pel cinquantenari de la mort de Verdager, que va insistir en els aspectes biogràfics i que va provocar un joc polític ple

d'ambigüitats, en el qual van participar, a la vegada, el règim franquista, l'exili i la clandestinitat, tots ells, tocats per la victòria de les tropes aliades, va començar una nova biografia, aquest cop, de l'autor de *L'Atlàntida*, que pretenia de ser un estat exhaustiu de la qüestió i que, acabada el 51, li va permetre d'entrar en contacte amb Josep M. Casacuberta, el gran verdaguerià i director de l'Editorial Barcino.

La trobada amb Casacuberta va ser decisiva, si més no, en dos sentits: li va ensenyar un mètode d'investigació rigorós, après a les deus més dures de la filologia teutònica, que va donar una nova dimensió a la seva dedicació biogràfica, i el va incorporar de manera paulatina als programes de la Barcino. Primer, Casacuberta li va encarregar tres volumets de divulgació per a la "Col.lecció Popular": dues biografies, una, de Verdaguer (1952), que constitueix un resum de la que tenia escrita i que no ha vist mai la llum pública, i l'altra, d'Antoni M. Claret (1953), un dels models ideològics del poeta de Folgueroles, i una descripció literària del paisatge de la Costa Brava (1958), plantejada com un recull articulat i comentat de textos de diversos autors. I, al cap de deu anys, el va associar a les pròpies investigacions verdaguerianes fins al punt de convertir-lo en hereu dels seus papers. Aleshores, Torrent rondava, ja la seixantena i, just quan la gent comença a pensar en la jubilació, va iniciar la part més important de la seva obra, obra que, en conjunt, no és sinó una continuació de les seves aficions biogràfiques, però transportades, ara, a un terreny eminentment erudit. Així, per una banda, va fer un estudi molt minuciós d'uns anys conflictius de la vida del poeta (*Mossèn Cinto a la Gleva*, 1965) i, per l'altra, va recopilar amb un gran deversall de notes tot el seu epistolari (vols. II-X, 1967-87), que presenta, no com un monument literari, sinó com un simple document útil per a la construcció de la vida i, subsidiàriament, per a l'estudi de la producció poètica. Aquestes dues magnes obres, a més, les va completar amb una tercera: l'edició crítica d'un poema inèdit de joventut, *Colom* (1978).

Altrament, el 54, Torrent, que, malgrat haver nascut fora de Catalunya i haver passat bona part de la vida a Barcelona, s'havia mantingut sempre fidel a la seva Pàtria familiar, on feia tertúlia amb Gaziel i amb Lluís Esteva, va iniciar les seves investigacions monogràfiques sobre Sant Feliu, que va donar a conèixer a la revista "Àncora" i en diverses publicacions erudites del Baix Empordà. En principi, segons la classificació establerta per ell mateix, les noves investigacions van girar al voltant de dos (o tres) grans eixos. Primer: l'elaboració d'un *Repertorio bibliográfico guixolense*, que va publicar a "Àncora" entre 1961 i 1962 i que comprèn des de les obres clàssiques d'un Villanueva o d'un Barraquer fins a les d'Elias de Molins o González Hurtebise, tot passant per articles absolutament oblidats, com el de Josep M. Valls i Vicens, l'il.lustre banquer i novel.lista santfeliuenc, aparegut a "La Renaixença". Segon (i tercer): alguns aspectes de la història i, més en concret, de la història vuitcentista, que van de la morfologia urbana i els monuments emblemàtics, com el monestir, als fets ciutadans més rellevants, com el bombardeig del 1747 o la repercussió del trasbals revolucionari del 1848, i d'aquesta, a la vida i miracles d'alguns personatges destacats, com el novel.lista Ferran Patxot, el seu mestre Joan Esteva, els germans Vidal, els Calzada o els Viader, els famosos impressors del *Quijote* en suro i del *Manual*, de Palau Dolcet. En conjunt, aquests treballs, que són realitzats a partir de dades d'arxiu i que reclamen la seva col.lecció en volum, constitueixen una de les aportacions més sòlides al coneixement del que ha estat Sant Feliu i, per tant, del que és avui i del que pot ser demà.

Torrent, a despit del seu aire contingut i com abstret, produït per la sordesa, i de la fredor que suposa el treball erudit seriós, és un personatge ple de passió pels seus dos grans amors, Verdaguer i Sant Feliu. Una passió que procura transmetre a tots els seus amics. Jo puc dir amb orgull que sóc un d'aquests "contaminats".

Universitat de Barcelona

Te'n recordes, Joan? Quatre moments de la nostra amistat

Lluís Esteva i Cruañas

Sant Feliu de Guíxols, agost de 1961: Joan Torrent, Lluís Esteva i "Gazlel".

En aquest tan merescut homenatge, em plau recordar quatre moments de la meva amistat amb Joan Torrent.

Primer. Si no vaig equivocat (i podria ésser que hi anés perquè la memòria no ha estat mai el meu fort) vam conèixer-nos a la classe del meu pare —*el senyor Juanito*—, que era la superior del Col·legi Vidal, fa uns 75 anys. Déu n'hi do!

En el seu article sobre l'esmentat col·legi i el meu pare (1), Torrent descriu els locals de l'antic monestir benedictí en els quals cada professor donava les seves classes. La del meu pare era la més folgada i més clara de totes car, en els darrers temps dels monjos, servia de sala capitular. Com diu Torrent, al costat de llevant hi havia tres grades de fusta amb els seus corresponents bancs on anàvem preferentment quan fèiem classe servint-nos de dibuixos dels mateixos alumnes que el mestre projectava amb una llanterna màgica, també feta per un

noi. Al centre, el meu pare tenia la seva taula damunt d'una tarima. La situació era tan encertada i l'aula tan ben feta que tenia una acústica que jo no he trobat en cap dels locals en què m'ha tocat fer de mestre. Per això el meu pare podia parlar baixet, perquè les seves explicacions se sentien bé des de tots els indrets del local. Els pupitres eren bipersonals, distribuïts en quatre fileres. Els alumnes els ocupaven col.locats de manera que els de millor puntuació anaven a les taules de davant, però davant de tot hi havia les dues taules més baixes on ens assèiem els alumnes menuts. Joan Torrent, quatre anys més gran que jo, era sempre el capdavanter de la classe; per tant, ocupava el primer pupitre alt. Però en Claudi Xargay i jo —els dos més menuts— ocupàvem els del seu davant. De manera que en Torrent podia tocar-me amb el peu i jo, si em girava, era el primer que veia.

Segon. Sembla com si fos ahir; tan clar ho tinc a la memòria! Darrera de la seva taula, d'esquena a la paret, mossèn Josep Perelló: alt, fornit, però de naturalesa feble. De cara plena, vermellosa, calvícia central i cabell blanc. Home afable, sempre atent. Davant seu, a l'altre costat de la taula, Joan Torrent i jo. El nostre mestre ens ensenyava llatí. Torrent l'aprenia bé; jo —amb els quatre anys de diferència— feia el que bonament podia, que no era massa.

En aquell temps (si algun jove curiós llegeix aquestes ratlles potser se'n farà creus) les famílies benestants feien caritat als pobres: els donaven un cèntim cada setmana, però perquè no molestessin massa, els demanaven que tots passessin a recollir-lo el mateix dia i, més o menys, a la mateixa hora, que normalment era quan en Torrent i jo ens barallàvem amb el *musa, musae*. Mossèn Perelló feia com els altres benestants: ni podia, ni hauria volgut fer altrament. La seva majordoma —la vídua de Vall-llossera, que anys després fou mare d'un capellà i àvia d'un altre— cada vegada que tocaven el timbre, obria la porta i donava el cèntim (o els cèntims, si eren més d'un). Alguna vegada —no gaires— la majordoma no hi era; llavors mossèn Perelló, en Joan o jo agafàvem la capseta cilíndrica, de fusta prima, on mossèn Perelló guardava els cèntims i complíem força bé la suplència. Teníem ben apresada la missió: si s'acabaven les peces de cèntim, en donàvem una de cinc o de deu; llavors el pobre ens n'havia de tornar quatre o nou, respectivament. Que n'era de bon jan i de bon mestre mossèn Perelló! Què bé sabia el llatí i el català! I era tan bo, que no crec que mai cap home normal li hagués jugat cap mala passada.

Tercer. Era l'any 1953. Feia una trentena d'anys que, pels atzars de la vida, no sabíem res l'un de l'altre; només ens llegíem els escrits que respectivament publicàvem a "*Ancora*". Aquell dia, davant de la casa-xalet *Villa Montserrat* (2) del carrer de la Provença, ens vàrem retrobar. En Torrent venia a l'hort, on vivíem, a portar al meu pare un llibret deliciós que havia publicat l'any anterior (3); a la primera plana hi havia la dedicatòria ací reproduïda. El nostre contacte mai més no s'ha interromput. Pocs dies després, vaig dedicar-li un article a les planes d'"*Ancora*" (4). Entre altres coses, recordava un fet poc conegut: Quan anàvem a la classe de llatí esmentada, en els nostres cines feien pel.lícules que duraven setmanes i setmanes (com alguns dels "culebrons" actuals). En Torrent redactà un guió per a una d'aquelles produccions. Diverses vegades m'havia ensenyat les llibretes que contenien l'original. Recordo la seva lletra menuda, clara, magnífica, llavors ferma. La redacció era segura, quasi sense correccions. Tenint en compte la seva edat, el treball era impressionant. Tant, que va cridar l'atenció de mossèn Sants Boada que va oferir-lo a diverses cases productores, bé que sense èxit. Hauria estat meravellós veure una pel.lícula amb guió de Joan Torrent.

Després, el nostre homenatjat seguí treballant per l'Editorial Barcino que dirigia un home també excepcional amb qui va col.laborar fins el dia de la seva mort: Josep Ma Casacuberta. Fruit d'aquella amistat i col.laboració són les importants publicacions que es detallen a la bibliografia d'aquest opuscle.

Quart. Em sembla que fou el 1954 —un any després del nostre retrobament— quan vam conèixer Gaziel, bé que la nostra gran amistat començà dos anys després. Des de llavors, cada estiu ens trobàvem i parlàvem de les nostres coses, però preferentment de la nostra ciutat que els tres estimàvem per sobre de tot. Vuit estius meravellosos (fins el dia de la seva mort ocorreguda el 1964), com ben poca gent ha pogut fruit. Tantes converses calmoses, sense cap pressa per acabar-les car els tres les desitjàvem, varen deixar petja en els escrits dels tres i, potser de manera més decisiva, en els meus. D'aquesta agradable i fecunda amistat n'he escrit altres vegades (5); per això no crec oportú repetir-me. Acabaré transcrivint un fragment de la carta que Gaziel va enviar-me el 16 de desembre de 1962, una part de la qual ja vaig publicar temps enrera. Els tres amics som perfilats per la mà inimitable del gran escriptor guixolenc:

«El nostre gran amic Torrent i jo ens veiem sovint. La setmana que demà comença espero tornar a veure'l. Ja pot pensar que ens avenim en tot. Només ens hi manca vostè. Som dos dels tres mosqueters ganxons estiuençs, que enyorem l'altre. I justament el que ens manca és el nostre D'Artagnan, el més actiu i belluguet. Comparats amb vostè, jo vinc a ser com l'Athos de la colla, i Torrent, el recatat Aramis. Per completar l'estol, hauríem de trobar a Sant Feliu un Porthos, impetuós i bon jan. Però no el sé pas veure, ara com ara».

Te'n recordavesn, Joan?

Historiador i President de l'Institut d'Estudis del Baix Empordà

*Al meu mestre senyor Joan
Esteva, Testimoni de gratitud
i afecció de l'autor
Joan Torrent*

NOTES

- (1) Joan Torrent i Fàbregas, "El col·legi Vidal i el seu Mestre Joan Esteva i Vilallonga", a *Estudis sobre Temes del Baix Empordà*, núm. 2 (1983), pp. 183-242.
- (2) Els veïns en diem *Jardi del Liceu*. En realitat, era *Jardi de l'Eliseu* (Forest), edifici lamentablement abatut com tants altres n'ha perdut en els darrers anys la nostra ciutat.
- (3) Joan Torrent i Fàbregas, *Jacint Verdaguer. Resum biogràfic*, Editorial Barcino. Barcelona, 1952.
- (4) Lluís Esteva, "Joan Torrent i Fàbregas" a *Àncora*, 3-IX-1953.
- (5) Lluís Esteva, "El Gaziel que jo he conegut" a *Àncora*, 23-IV-1964; "Gaziel a Sant Feliu" a *Revista de Girona*, juliol-agost 1987; "En el centenari d'Agustí Calvet" a *Estudis sobre Temes del Baix Empordà*, núm. 6 (1987), pp. 5-7; "Domicilis i residències guixolenques de Gaziel" a *Àncora*, nadal de 1987 (en col.laboració amb Lluís Palahi).

Joan Torrent i Fàbregas, historiador de la nostra ciutat

Àngel Jiménez

Joan Torrent al seu despatx de la casa Pirelli, a Barcelona.

La meua breu participació en aquest acte d'homenatge a Joan Torrent, encara que modesta en relació a les personalitats que hi prenen part, em sembla obligada a fi d'aportar un element positiu més a la justícia d'aquest homenatge.

Com a historiador i arxiver he de manifestar la meua pròpia valoració pel que fa a les diferents i successives contribucions que el senyor Torrent ha anat duent a terme, i continua fent-ho als seus noranta anys, a la història d'aquesta Ciutat.

En primer lloc cal destacar les aportacions que féu a la història de Sant Feliu en plena època del franquisme, el 1954, amb dos temes prou significatius, escrits en l'obligada llengua castellana, que encara avui són de curiosa actualitat: la reiterada, gairebé permanent, temptació de treure un profit o benefici econòmic especulant amb l'espai urbà que ocupa el Passeig, i la localització o emplaçament comarcal de Sant Feliu i la Vall d'Aro: si Selva, Empordà, Gironès o bé una barreja de tot plegat, és a dir, una subcomarca pròpia.

En aquell temps el règim dictatorial tolerava bé el localisme, pensant que això faria diluir

el sentiment nacionalista dels catalans. L'estat autòcrata, llavors, no se n'adonava que els estudiosos com Joan Torrent, vertaders resistents culturals, i llurs lectors podien utilitzar l'afecció pels temes d'història local i comarcal com una de les bases de la posterior reconstrucció de Catalunya. Donat que aquell interès permetia fàcilment de determinar i de conèixer amb més precisió les nostres arrels concretes i, per tant, d'entendre i d'afirmar millor la personalitat de la cultura catalana.

Bona prova d'això, en seria el seu llibre *La Costa Brava vista pels escriptors catalans*, de l'editorial Barcino (1958), redactat tot ell en planer i perfecte català, on recollia el que Ferran Agulló, Josep Pla, Cristòfor Fraginals i, sobretot, Gaziel havien dit de la nostra població.

L'objectiu de la col·lecció i, doncs, del llibre de Torrent era, sens dubte, de donar una visió de les comarques del que avui anomenem Països Catalans, en unes circumstàncies polítiques tan desfavorables per al nostre país.

Entre 1961 i 1962 Torrent publicà al setmanari *Ancora* una sèrie de vint-i-quatre articles, sota el títol genèric de "*Repertorio bibliográfico guixolense*". La importància d'aquella tasca és òbvia. Amb l'elaboració d'una bibliografia històrica realitzada curosament des de la Biblioteca de Catalunya i intel·ligentment comentada ens donava una eina o instrument absolutament necessari. A partir d'aleshores els investigadors locals ja no haurien de partir de zero a l'hora d'iniciar la seva recerca sobre un tema d'història guixolensa.

La preocupació essencial de Joan Torrent va ser la de compartir amb els altres els tresors bibliogràfics i documentals que ell trobava. I això en uns moments en què era normal que un erudit local ocultés i fins que no cités les seves fonts bibliogràfiques i documentals, que sovint se les considerava de propietat privada, a fi de reservar-se'n l'exclusivitat.

Amb el repertori bibliogràfic de Torrent la història del nostre poble aconseguia més ambició i perspectiva, en donar-li una visió àmplia i generosament oberta. Com és sabut, la quantitat/qualitat i la diversitat de les fonts bibliogràfiques és quelcom bàsic i imprescindible en tota recerca íntimament rigorosa.

Penso, per citar-ne un exemple, en la seva contribució substancial a donar a conèixer l'obra cabdal d'Hurtebise: *Bosquejo histórico de la villa de San Feliu*, sense la qual avui difícilment podríem saber alguna cosa de la història antiga i medieval del nostre poble i del seu entorn.

L'altra gran contribució a la història de Sant Feliu, segons el nostre parer, va ser la d'iniciar-nos a la revalorització de la *contemporaneïtat* del nostre passat.

Pels volts dels anys '70, en una situació políticament i social molt viva, entre els nombrosos estudiants d'història que omplien les aules de les universitats naixia l'afany de recuperar un passat el més immediat i proper possible per l'anhel peremptori d'entendre el present i ensems de preparar el futur. L'època medieval i la moderna, que havien estat potenciades en dècades precedents, van ser substituïdes per la recerca sobre temes del segle dinou i vint; és a dir, sobre períodes recents de la història que havien estat tabú, prohibits o menystinguts per les autoritats acadèmiques de la primera època del franquisme.

Doncs bé, quan els primers llicenciats sortits d'aquella universitat políticament i cultural inquieta posaren els seus ulls i interès en la història guixolensa, es trobaren que Joan Torrent ja els havia desbrossat el camí. El 1969 ja havia historiat els esdeveniments més importants de la Revolució de Setembre (1868), a l'entorn de la singular figura del republicanisme local: Pere Caimó i Bascós.

Altres temes, fa ben poc actualitzats a través del nostre Taller d'Història: *Guixolencs a*

Amèrica, els hem pogut desenvolupar també a partir de les notícies sobre passaports del segle XIX o sobre la nissaga marinera dels Calsada, que ell ja ens havia donat a conèixer.

La desamortització del monestir, l'urbanisme guixolenc vuitcentista amb els primers plans d'alineació; la morfologia urbana: el Passeig, els carrers, el cementiri, l'església del monestir; l'ensenyament, benefactors guixolencs i un llarg etcètera són temes, tots ells, de consulta obligada per aquells qui volguessin aprofundir-los i prosseguir la investigació per ell iniciada.

Només els recordaré que durant un bon grapat d'estius ha anat buidant pacientment a mà, tots els manuals d'acords del segle dinou!, que si no m'equivoco són uns quaranta llibres.

Actualment, quan aquella eufòria dels nous llicenciats que investigaven temes d'història contemporània pràcticament ha desaparegut, per allò, entre altres coses, que ara ja no es fan tesines de llicenciatura, Torrent continua —a la seva edat, malgrat l'escàs temps de què disposa i la manca dels recursos més sofisticats—, redactant artesanalment algun que altre treball de la nostra història, posant les idees dels seus apunts manuscrits.

En els escrits historiogràfics de Torrent hi trobem altres trets que el fan un historiador pràcticament modern; en el sentit que supera per molt i en qualitat la figura de l'antic cronista de la vila que recollia records nostàlgics i personals; i, fins i tot, millora la tasca acomplida pel típic erudit local, que donava amb pretesa objectivitat notícia o coneixement dels fets més notables de la seva població; perquè un estudi purament descriptiu, per precís i minucios que sigui, és tan sols una aportació necessària però no suficient.

Torrent, en canvi, mai no es limita a transcriure fidelment les dates i els documents, sinó que a la seva manera els interroga i n'extreu conclusions per tal de donar-nos a conèixer una mica com era la població guixolenc del vuit-cents. I ho fa amb un to discret i senzill, conscient que no ha dit l'última paraula i que altres podran aprofundir el mateix que ell ha estudiat. Però alhora convençut del valor de la petita història, de les coses quotidianes i més properes, puix que, en definitiva, només aquesta història —escrita en minúscula— farà possible una història general del país més entenedora i científica.

No voldria acabar aquestes paraules sense reconèixer i agrair públicament tot allò que desinteressadament ha anat donant a la biblioteca auxiliar de l'Arxiu Històric —embrió de la futura biblioteca municipal—, per tal d'enriquir més el patrimoni documental i bibliogràfic de la nostra Ciutat. Un gest que manifesta una vegada més i referma el seu caràcter socialment obert i generós.

Avui, als noranta anys, Joan Torrent es manté vivament interessat per a la millora cultural de Sant Feliu, ple d'iniciatives i de projectes en bé de tota la família guixolenc.

Senyor Torrent, —"bon amic, estimat ganxó" com us deia afectuosament Gaziell— gràcies per la vostra obra d'història guixolenc ben feta, però sobretot gràcies pel vostre testimoni de vida!

Director de l'Arxiu i del Museu d'Història de la Ciutat

Joan Torrent i el seu personatge

Ricard Torrents i Bertrana

Joan Torrent amb Josep M. Casacuberta

Si és veritat que els biògrafs s'enamoren dels seus biografiats, Joan Torrent és un biògraf fixat en la passió biogràfica per Verdaguer. Com un amor de la vida, Verdaguer és per a Torrent el personatge amb qui, després de l'enamorament inicial, ha mantingut una relació exclusiva de cinquanta anys. Si la metàfora de l'amor val, vet aquí un cas extrem de passió biogràfica.

Abans que Verdaguer, dos altres personatges varen despertar l'interès biografista de Torrent. Al primer, el navegant Cristòfor Colom, li va dedicar una peça històrico-dramàtica en quatre actes, titulada *El Almirante de Indias*, i concebuda com un retaule escènic de la vida del discutit navegant; "una descripció de la època que presencià meravillada como el mundo se agrandaba insospechadamente". Al segon, el novel·lista Jules Verne, li va dedicar l'estudi *Julio Verne o la pasión científico-geográfica*, publicat el 1943, on descriu l'itinerari de l'escriptor francès, mestre de la novel·la científica i de viatges, i els seus ideals romàntics de progrés per la via del coneixement del desconegut. Després de Colom i de Verne, cap a 1945, el biògraf Torrent sentí l'atracció de Verdaguer i al cap de cinc anys ja en tenia una "biografia completa" de prop d'un miler de pàgines.

Colom, Verne, Verdaguer. No sembla pas l'atzar tot sol el responsable de l'encontre d'aquests tres personatges amb el biògraf. El navegant descobridor de nous mons, el

novel·lista viatger per mapes reals-irreals, el poeta explorador de continents enfonsats i de geografies patriòtiques, deuen haver trobat en el seu biògraf una mateixa simpatia fonda, unes connexions i complicitats sorgides de la mateixa actitud de meravella davant de l'univers i dels seus misteris. L'interès de Torrent per les vides d'aquests tres personatges es deu haver d'atribuir a algun principi, semblant al que d'ençà de Goethe anomenem "afinitats electives" i que veiem regir el món dels encontres i els desencontres amorosos.

L'atracció de l'ígnot, del llunyà i de l'ocult pot haver actuat en el Colom navegant, igualment que en el Verne novel·lista i en el Verdaguer poeta. El biògraf Torrent, que visqué una infància i una juvenesa en la tensió de les llunyanies entre Amèrica i Europa, entre el raval de l'Havana on nasqué i el Sant Feliu de Guíxols de la Catalunya familiar, pot haver sucumbit a la mateixa atracció de l'ígnot i per ella, a la dels afins. Així, les vides d'aquests personatges, teses per la passió del coneixement de mons desconeguts, esdevenen en cada cas una nova terra ignota on el biògraf aplica la pròpia passió.

En trobar Verdaguer, però, Torrent ja no es desfaria més de Verdaguer i abandonaria els altres. Tornaria a topar amb Colom, quan es dedicaria a preparar l'edició del poema inacabat, precedent de *L'Atlàntida*, i presumptament titulat *Colom*, que Verdaguer va escriure en plena joventut, quan la vena de poeta èpic li va fer admirar la grandesa del descobridor d'Amèrica. Seria un reencontre col·lateral. De fet Colom i Verne varen preparar el biògraf per al seu personatge definitiu. Encara un altre personatge, Sant Antoni Maria Claret, anomenat "l'apòstol de Catalunya i d'Amèrica", el va atreure per dedicar-li un resum biogràfic el 1953. També l'obra *La Costa Brava vista pels escriptors catalans*, de 1958, constitueix una desviació secundària de la dedicació central de Torrent en el seu personatge.

La primera obra dedicada al personatge de la seva vida, *Jacinto Verdaguer. Biografia completa*, escrita en castellà i enllestida el 1951, és de doldre que no es publicués i no pogués competir amb el *Verdaguer* de Sebastià Joan Arbó i amb el *Verdaguer amb la lira i el calza* de Josep Miracle, que es varen publicar l'any 1952 i que varen dominar el panorama del verdaguerisme biografista durant les dècades següents fins gairebé als nostres dies. L'obra de Torrent hauria sens dubte equilibrat la visió que els catalans de la segona meitat del segle han tingut del seu poeta nacional. Enfront de les biografies psicologitzants i combatives d'Arbó i de Miracle, la de Torrent hauria significat una aportació més positivista, més documentada, més globalitzant i més serena al coneixement de la vida del poeta.

L'oportunitat frustrada de la biografia completa trobà una compensació. En primer lloc en la síntesi *Jacinto Verdaguer. Resum biogràfic*, de 1952, que conté en sàvia condensació els millors components de la gran biografia. D'una banda la informació bàsica, a grans trets, comprovada en documents i testimonis; de l'altra, una periodització justa i justificada amb la caracterització de les etapes principals de la trajectòria vital i literària del personatge; per últim, l'abordatge psicològic i moral de Verdaguer, de la seva personalitat d'home, d'eclesiàstic i d'escriptor.

Al costat d'aquest resum biogràfic, la monografia *Mossèn Cinto a la Gleva*, de 1965, revela el que hauria estat la *Biografia completa* que dissortadament no es publicà i que Joan Torrent encara es deu a si mateix i ens deu als qui esperem que algun dia a la fi puguem conèixer. Revela igualment la capacitat extraordinària de Torrent per a acostar-se, entendre i descriure el personatge per dins, en les seves lluites, i per fora, en el tram de relacions contradictòries que es varen congriar al seu entorn.

El període de Verdaguer a la Gleva és, en efecte, la pedra de toc per al biògraf que pretengui copsar la transformació que s'operà en la vida del poeta quan, en havent traspassat els quaranta anys i triomfat com a poeta de *Canigó*, entrà en la crisi interior i en el conflicte exterior que el portaren a donar una contraimatge de si mateix i de tot el que havia estat. Hi ha el Verdaguer d'abans i el de després de la Gleva. Ficar-se en el Verdaguer d'entremig, el Verdaguer del trànsit crític, vet aquí el repte que el biògraf Joan Torrent va assumir i superar victoriosament. La seva obra sobre el bienni glevatà de mossèn Cinto és modèlica: parteix dels fets documentals, avalua els testimonis, auscultat l'obra escrita en aquells anys, apunta hipòtesis on no hi ha certes, treu conclusions on les certes ho permeten. Disposar d'una biografia completa que contingés per a tota la vida de Verdaguer la informació i l'enjudiciament que per als dos anys glevatans conté *Mossèn Cinto a la Gleva*, seria l'obra biogràfica completa que el poeta es mereixi que faria de Torrent el biògraf complet que igualment es mereix d'ésser.

A l'*Epistolari*, en el qual s'incorporà a instàncies del seu mentor verdaguerista Josep M. Casacuberta a partir del segon volum, de 1967, Torrent ha pogut abocar amb escreix la passió biogràfica per *Verdaguer*. Ara el culminarà i constituirà, si no la biografia completa amb què cinquanta anys enrera va abordar el personatge, el *corpus* documental més extens i més pertinent per a una aproximació a la vida i a l'obra del personatge.

D'ençà de Tàcit i de Plutarc sabem que els biògrafs ens porten a conèixer els seus biografiats però alhora no deixen de revelar-nos alguna cosa de si mateixos. En el cas de Torrent, els seus estudis ens han portat a conèixer millor Verdaguer, però ens han permès, a més a més, conèixer la seva passió de biògraf, una passió que l'honra i que es justifica en els resultats.

Ricard Torrents i Bertrana
Estudis Universitaris de Vic

Joan Torrent o la passió verdagueriana

Ramon Pinyol i Torrens

Riells (1967), amb mn. Pere Ribot.

Joan Torrent i Fàbregas, que s'incorporà a la investigació quan ja tenia més de quaranta anys i en els temps difícils de la postguerra, pertany a una generació d'estudiosos que hagué de treballar al marge de les institucions acadèmiques i universitàries, sense esperar ni compensacions materials ni reconeixements públics. Però no fou, de fet, fins a la dècada dels 50 que s'inicià en la tasca verdaguerista. Una tasca per a la qual no comptava amb gaires estímuls ambientals: la tradició bibliogràfica verdagueriana era pobríssima i la figura i l'obra del poeta eren vistes amb reticències des del món acadèmic. El 1952 publicava a l'Editorial Barcino *Jacint Verdaguer. Resum biogràfic*, redactat a instàncies de Josep Ma. Casacuberta

i com a síntesi d'una biografia inscrita en castellà molt més extensa. Durant uns anys seguí participant en l'empresa casacubertiana amb diversos encàrrecs editorials (*Sant Antoni Maria Claret. Resum biogràfic*, 1953 i *La Costa Brava vista pels escriptors catalans*, 1958) i el 1961 se sumà de manera decisiva als estudis verdaguerians. Casacuberta li proposà de col.laborar en la magna edició de l'*Epistolari* de Verdaguer (aleshores ja n'havia sortit el primer volum) i en l'acte d'acceptació hi féu de testimoni un altre guixolenc il.lustre, Agustí Calvet "Gaziel".

Amb el segon volum, doncs, Torrent prosseguí l'edició de l'*Epistolari de Jacint Verdaguer* iniciat per Casacuberta. Avui disposem ja de deu volums, l'onzè en premsa i en té encara algun més en preparació. L'*Epistolari*, que ha unit per sempre els noms de Casacuberta i Torrent, és un veritable monument d'erudició, que ha servit de base a tots els estudis verdaguerians dels darrers anys i ho continuarà essent en el futur. La riquesa d'informació, el rigor i l'equanimitat dels judicis han consagrat l'*Epistolari* com una obra sense parió en la historiografia literària catalana amb ben pocs paral.lelismes en l'europea. I, per ara, constitueix la més completa aportació de dades bio-bibliogràfiques sobre Jacint Verdaguer. Això ens fa enyorar a l'avançada l'extensa biografia de poeta de Folguerolenc que Torrent prepara des de fa molt temps, de la qual, això no obstant, en va donar un tast esplèndid —abraça, però, només dos anys de vida de Verdaguer— en la monografia *Mossèn Cinto a la Gleba* (1965).

Com a complement dels estudis anteriors, Torrent ha treballat en altres camps de la investigació verdagueriana, que han donat fruits del més alt interès, per bé que potser no són tan coneguts. En primer lloc s'ha de posar l'estudi i edició de *Colom* (1978), on recull, amb el corresponent apartat crític, tots els materials verdaguerians coneguts sobre el tema de la descoberta d'Amèrica, amb els quals l'escriptor folguerolenc va iniciar la tasca de redacció d'un poema de grans dimensions, que restà inacabat i que després reconvertiria en part de la magna epopeia de *L'Atlàntida*. L'edició d'aquesta obra, d'una enorme complexitat, no dubto que devia posar a prova les virtuts de Torrent i Fàbregas, que la resolgué amb el rigor i la minuciositat que el caracteritzen.

Seria injust no fer referència, també, a d'altres treballs verdaguerians de Torrent, menys densos i menys ambiciosos per tal com anaven destinats la majoria d'ells a un públic no estrictament especialista i que ell sabé elaborar sempre amb un savi equilibri entre l'erudició i la divulgació. Els més antics, apareguts a la revista *Criterion*, tracten dos temes molt diferents. L'un, *Les diferents interpretacions de la caritat en el drama de Verdaguer*, aborda aquell conflicte dolorós des de la perspectiva indeguda o desviada que d'aquella virtut hi hagué en la base dels conflictes del poeta. L'altre, *Canigó i el desvetllament de la consciència catalana al Rosselló*, de títol ben explícit, havia de tenir continuació en *Primers contactes de Verdaguer amb els catalans del Rosselló* (publicat el 1987 a la revista *Faig*, de Manresa). El 1977 contribuï a la Nadala de la Fundació Carulla-Font (avui Jaume I) amb un documentat report sobre l'impacte europeu (recepció i traduccions) del poema èpica que més fama internacional donà a Verdaguer i que intitulà *Projecció de L'Atlàntida més enllà dels Països Catalans*. I el 1986 posà un pròleg al recull *Estudis sobre Verdaguer* de Josep Ma. Casacuberta, que té un interès singular pel fet que no sols dóna notícia sobre la tasca verdaguerista del meu amic i mestre i sobre l'Editorial Barcino, sinó que també explica molts detalls de la fructífera col.laboració Casacuberta-Torrent. Finalment, no podem deixar d'esmentar l'article breu, però sucós, *Jacint Verdaguer i els guixolencs*, publicat

el 1988 al setmanari *Àncora*, el títol del qual engloba dos dels grans amors de Torrent i Fàbregas.

I justament perquè Joan Torrent ha sentit i sent una passió lúcida per Verdaguer i per Sant Feliu de Guíxols, els ha dedicat una part considerable del seu temps, (més limitada quan s'havia de guanyar la vida, molt més àmplia a partir de la jubilació), que s'ha traduït en unes recerques pacients i uns estudis rigorosos sobre la figura i els escrits del poeta i sobre la història guixolenc. Per als qui ens dediquem també a l'estudi de Verdaguer, Joan Torrent i Fàbregas ha estat un model d'erudició i de rigor, d'honestedat intel·lectual i de generositat. I és que ell, que amb les seves obres ha obert tants camins per a la investigació verdagueriana, ha obert també les portes de casa seva, dels seus coneixements i dels seus arxius, a les darreres fornades d'estudiosos de Verdaguer, que n'hem rebut ajut i estímul.

És, doncs, des de la meua modesta dedicació verdagueriana, però sobretot des de l'amistat i l'admiració, que m'honora de poder-me adherir al reconeixement públic que enguany Sant Feliu tributa amb tanta justícia a Joan Torrent i Fàbregas i que per a ell serà tan pregonament entrançable.

Membre de la Societat Verdaguer

Sobre el treball de Torrent i Fàbregas a *l'Epistolari de Verdaguer*

Josep M. Solà i Camps

*Tardor de 1957, en l'excursió al poblat ibèric de Sarassona distingim Joan
Torrent, en el punt més alt a l'esquerra, juntament amb Josep M.
Casacuberta i el doctor Junyent.*

En un text d'ara fa uns sis anys, Joan Torrent i Fàbregas ens conta com i quan va començar a prendre part a l'ingent treball de redacció de les notes de *l'Epistolari de Jacint Verdaguer* (Editorial Barcino) iniciat per Josep Maria de Casacuberta, el qual n'havia publicat un primer volum, aparegut el 1959. Era un dia festiu de la primavera de l'any 1961. Una colla d'amics, entre ells Casacuberta, Agustí Calvet ("Gaziel") i Torrent, tot excursionant per la Plana de Vic s'enfilaren al castell de Tona. "En aquesta excursió —escriu Torrent— tot pujant al castell, Casacuberta em cridà a part per dir-me que la feina cada dia més absorbent de l'editorial li impedia de continuar la redacció de *l'Epistolari* de Verdaguer... i que veuria amb goig que jo volgués col.laborar en la resta de volums, valent-me del conjunt epistolar reunit per ell, que se n'anava cap a les 1.500 cartes. Com que vaig respondre afirmativament, cridà Agustí Calvet, sabedor de la bona amistat que m'hi unia, el qual fou posat al corrent del que havíem acordat; li demanà que volgués fer de testimoni; i allí tots tres ens donàrem una protocolària estreta de mà. Al cap de pocs dies Casacuberta em lliurà les cartes transcrites... així com referències útils per a l'anotació, que havia d'anar a càrrec meu. No vaig trigar a enllestir l'original del volum II, que es publicà l'any

1967, després de vèncer la resistència de Casacuberta perquè en l'edició constés que la transcripció i l'anotació eren de tots dos, ja que pretenia que figuressin només amb el meu nom. El notable retard a sortir el volum podria interpretar-se com una deferència més de Casacuberta, de fer passar davant un altre llibre meu, *Mossèn Cinto a la Gleva*... que sortí... l'any 1965».

És sabut que Casacuberta sabia escollir els col·laboradors i ningú millor que Torrent i Fàbregas per continuar les anotacions dels restants volums projectats de *l'Epistolari*. En efecte, l'autor de *Mossèn Cinto a la Gleva*, a més de posseir extensos coneixements sobre Verdaguer (feia anys que n'investigava la vida i obra), redactava amb la sòbria elegància de la claredat i la precisió, en la mateixa línia de la prosa —exemplar— del seu mestre en la motòria, amic i editor.

Han aparegut deu volums i l'onzè és a punt de sortir. Les notes redactades pels dos erudits investigadors aporten, en el conjunt dels volums publicats, una riquesa extraordinària d'informació que no coneixiem sobre la vida del personatge. D'aquestes noves clarícies de caràcter biogràfic, n'hi ha sovint de molt importants i significatives. N'esmento només —per raó de l'espai disponible— un parell de mostres: una nota del volum I, redactat per Casacuberta (nota 16 a la carta 39), i una altra del volum III, a cura de Torrent (nota 9 a la carta 254). Actualitzo l'ortografia dels textos anteriors a les Normes.

L'esmentada carta 39 la va escriure mossèn Cinto a Marià Aguiló el 8 de setembre de 1871. Li comunica que l'endemà marxa a Vinyoles a fer de vicari. La nota 16, redactada per Casacuberta, conté una valuosa informació complementària: l'estat d'ànim del jove sacerdot-poeta que l'envien a Vinyoles, contat pel seu íntim Jaume Collell en una carta —inèdita— adreçada també a Marià Aguiló: "Ja el tenim [a Verdaguer] —escriu Collell— fet un senyor vicari! Aquesta notícia, segons la mena de gent, inspirarà els següents comentaris: 'Malaguanyat poeta, i com l'arraconen!...' 'Tira que el toc: tot fent versos, encara li ha topat una bona rectora'... Ell ho ha rebut aixís aixís: és la voluntat del superior; doncs és la voluntat de Déu. Però això no lleva que la voluntat de l'home fos una altra i que al rebre lo passaport de vicari 'hagués de canviar sos pensaments com una mitja'. Veli aquí una mitja de què mai m'havia parlat. Això vol dir que en los seus comptes no hi entrava pas del tot la *vicaria*... En fi, que si el vol veure, el trobarà a Vinyoles, sota el castell d'Orís... Lo rector és un home trempat: la majordona no la conec".

Passem ara a deu anys després, a la carta 254, escrita per Verdaguer a Jaume Collell el maig de 1881. Mossèn Cinto esmenta, a la carta, "l'assumpto Bartrina" sense més explicació perquè ja era conegut pel seu íntim amic. Torrent i Fàbregas ho exposa de manera mestrívola a l'extensa nota 9, a parer meu una de les millors de tot *l'Epistolari*. L'erudit anotador, amb el seu constant treball de buidatge de la premsa de l'època, va poder descobrir aquell "assumpto", d'un gran interès biogràfic. Les tres pàgines de lletra menuda que hi dedica, són de lectura apassionant.

Bibliografia

Joan Torrent amb el bisbe de Girona, monsenyor Jaume Camprodon.

- (1943) *Julio Verne o la pasión científico literaria*. Barcelona: Ediciones Mediterráneas.
- (1952) *Jacint Verdaguer. Resum biogràfic*. Barcelona: Barcino. Col. Popular Barcino.
- (1953) *Sant Antoni Maria Claret. Resum biogràfic*. Barcelona: Barcino. Col. Popular Barcino.
- (1958) *La Costa Brava vista pels escriptors catalans*. Barcelona: Barcino. Col. Popular Barcino.
- (1959) "Les diferents interpretacions de la caritat en el drama de Verdaguer". *Criterion*.
- (1961) "Canigó i el desvetllament de la consciència catalana al Rosselló". *Criterion*.
- (1965) *Mossèn Cinto a la Gleva. La gestació del drama verdaguerià*. Barcelona: Barcino (2a ed. 1989).
- Epistolari de Jacint Verdaguer*. Transcripció i notes per Josep M. Casacuberta i Joan Torrent:
- * (1967) *Volum II (1877-1879)*. Barcelona: Barcino.

- * (1971) *Volum III (1880-1882)*. Barcelona: Barcino.
- * (1974) *Volum IV (1883-1885)*. Barcelona: Barcino.
- * (1977) *Volum V (1885-1886)*. Barcelona: Barcino.
- * (1981) *Volum VI (1887-1888)*. Barcelona: Barcino.
- * (1983) *Volum VII (1889-1891)*. Barcelona: Barcino.
- * (1984) *Volum VIII (1892-1894)*. Barcelona: Barcino.
- * (1986) *Volum IX (1894-1896)*. Barcelona: Barcino.
- * (1987) *Volum X (1896-1899)*. Barcelona: Barcino.
- (1977) "Projecció de L'Atlàntida més enllà dels Països Catalans". *Jacint Verdaguer, 1877-1977. En el centenari de L'Atlàntida*. Barcelona: Fundació Carulla-Font.
- (1978) *Escrits inèdits de Jacint Verdaguer*. (Transcripció i estudi per Joan Torrent i Fàbregas). Barcelona: Barcino.
- (1986) "Pròleg" a CASACUBERTA, J.M. *Estudis sobre Verdaguer*. Barcelona: Barcino.
- (1987) "Primers contactes de Verdaguer amb els catalans del Rosselló". *Faig*, novembre: pp. 23-27.

RETALLS D'HISTÒRIA GUIXOLENCA *

- (1957) "La localización comarcal de San Feliu de Guixols". *Àncora*, 14 i 21-III.
- (1968) "El mil·lenari precepte del rei Lotari, fe de baptisme del monestir guixolenc". *Àncora*, 1-VIII.
- (1968) "Cronistas e historiadores del monasterio guixolense". *Àncora*, Festa Major.
- (1968) "Notícia de dos monjos de l'antic monestir de Sant Feliu". *Àncora*, nadal.
- (1973) "Capítols d'història del temple parroquial. Les obres d'agençament de l'església dels anys 1751-1754". *Àncora*, nadal.
- (1975) "Capítols d'història del temple parroquial. Temptatives d'engrandiment de l'església". *Àncora*, nadal.
- (1976) "Bastiments enemics en el litoral guixolenc. Notícia històrica del Fortí (1754-1808)". *Àncora*, 5-II.
- (1954) "Se pretendió, reiteradamente, en el siglo pasado, edificar un bloque de casas en el Paseo del Mar, al lado de la playa". *Àncora*, Festa Major.
- (1970) "Pasaportes guixolenses del siglo pasado". *Àncora*, Festa Major.
- (1978) "Urbanisme guixolenc vuitcentista. Els primers plans d'alineació vial a escala". *Àncora*, Festa Major.
- (1973) "Un proyecto de urbanización de la Huerta del Convento, en el siglo pasado". *Àncora*, 22-XI.

- (1970) "El último ermitaño de Sant Elm". *Àncora*, nadal.
- (1965) "Un famoso libro guixolense. Las ruinas de mi convento. El misterio de su parternidad literaria". *Àncora*, Festa Major.
- (1965) "Dos maestros en Gay Saber recuerdan su primera lectura de Las ruinas de mi convento". *Àncora*, Festa Major.
- (1965) "La muerte de Fernando Patxot en los periódicos de la época". *Àncora*, Festa Major.
- (1988) "Jacint Verdaguer i els guixolencs". *Àncora*, Festa Major.

* S'ha respectat la classificació de la bibliografia establerta per Joan Torrent i Fàbregas; només s'hi han afegit alguns articles que també considerem importants.

REPERTORIO BIBLIOGRAFICO GUIXOLENSE

- (1961) "Fr. Antonio de Yepes. Crónica general de la orden de San Benito". *Àncora*, 11-V.
- (1961) "Fr. Gregorio de Argáiz. La perla de Cataluña. Historia de Ntra. Sra. de Montserrat". *Àncora*, 8-VI.
- (1961) "Fr. J.G. Roig i Jalpí. Resumen historia de las grandezas y antigüedades de la ciudad de Gerona". *Àncora*, 22-VI.
- (1961) "Fr. Antolín Merino y Fr. José de la Canal. La España Sagrada". *Àncora*, 17-VIII.
- (1961) "Narciso Mascillach, pbro. Descripción geográfica e histórica de la real villa de San Feliu de Guíxols". *Àncora*, 6-VII.
- (1961) "P. Jaime Villanueva. Viaje literario a las iglesias de España". *Àncora*, 25-V.
- (1961) "Fernando Patxot. Las ruinas de mi convento". *Àncora*, 26-X.
- (1961) "J. Sala y Martí. Relato histórico del origen, servicios y glorias de la villa de San Feliu de Guíxols". *Àncora*, 9-XI.
- (1961) "Emilio Grahit. Memorias y noticias históricas de la villa de San Feliu de Guíxols". *Àncora*, 23-XI.
- (1962) "Elias de Molins. Consideracions sobre la Història de Sant Feliu de Guíxols". *Àncora*, 11-I.
- (1962) "Josep Ma. Valls i Vicens. Sant Feliu de Guíxols. Sa industria, son estat politich y social y son pervindre". *Àncora*, 25-I.
- (1962) "J. Pella y Forgas. Historia del Ampurdán". *Àncora*, 7-XII.
- (1962) "Cristòfol Fraginals. Excursió a Palafrugell, Palamós y Sant Feliu de Guíxols". *Àncora*, 8-II.
- (1962) "Eduardo González Hurtebise. San Feliu de Guíxols durante la Edad Antigua". *Àncora*, 5-IV.
- (1961) "Cayetano Barraquer, pbro. Las casas de religiosos de Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX". *Àncora*, 31-VIII i 14-IX.
- (1961) "Cayetano Barraquer, pbro. Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del

siglo XIX". *Àncora*, 28-IX i 12-X.

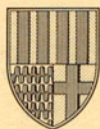
- (1962) "Rafael Patxot i Jubert. Meteorologia catalana. Observacions de Sant Feliu de Guíxols; resultats del 1896 al 1908", *Àncora*, 26-IV.
- (1962) "Josep Lloveras i Roig. Llevantins i cubans. Quadrets populars". *Àncora*, 10-V.
- (1961) "Dom Anselm Albareda. Analecta Montserratensia. Una historia inédita de Montserrat". *Àncora*, 20-VII.
- (1962) "Manuel Sala. Ganxoneries". *Àncora*, 7-VI.
- (1962) "Llambert Font. L'ermita de Sant Elm". *Àncora*, 22-III.
- (1962) "J. Givanel i Mas. Bibliografia catalana. Premsa". *Àncora*, 22-II i 8-III.
- (1962) "J. Carandell Pericay. El Bajo Ampurdán. Ensayo geográfico". *Àncora*, 5-VII.
- (1962) "Ramiro Medir y Jofra. Historia del gremio corchero". *Àncora*, 22-XI.

DEL SANT FELIU VUITCENTISTA

- (1986) "Cessió de l'ex monestir a la vila". *Àncora*, 27-XI.
- (1984) "El Passeig del Mar". *Àncora*, 10-V.
- (1983) "El matrimoni civil". *Àncora*, nadal.
- (1983) "Els enterraments amb cotxe". *Àncora*, 10-XI.
- (1984) "El cementiri laic". *Àncora*, nadal.
- (1983) "L'enderrocament de la muralla de la Plaça del Monestir". *Àncora*, Festa Major.

- (1961) "El catecisme que els nostres monjos ensenyaren als nostres avantpassats". *Àncora*, nadal.
- (1964) «Una llegenda guixolenc. L'ocell de la pesta». *Àncora*, Festa Major.
- (1969) «La revolució de 1868 en San Feliu de Guíxols». *Àncora*, 14-VIII i 23-X.
- (1970) «Temporals i aiguats memorables a Sant Feliu de Guíxols». *Àncora*, 19-XI i 17-XII.
- (1970) «Gent de mar de antaño. Los Calzada de Sant Feliu de Guíxols». *Àncora*, 31-XII-1970 i 4-II-1971.
- (1971) «Arrendaments municipals de Sant Feliu de Guíxols (segle XIX)». *Àncora*, 11-II i 18-III.
- (1971) «L'antiga confraria de Nostra Senyora de l'Esperança». *Àncora*, nadal.
- (1970-71) «Inventario y enajenación de efectos del suprimido monasterio de San Feliu de Guíxols (1835-1839)». *Anales del Instituto de estudios Gerundenses*, XX.

- (1977) «Els Viader, mestres impressors guixolencs». *XX Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos*.
- (1983) «L'ensenyament a Sant Feliu de Guíxols. El Col·legi Vidal i el mestre Joan Esteve i Vilallonga». *Estudis sobre Temes del Baix Empordà*, 2: pp. 183-242.
- (1984) «Morfologia urbana guixolenca. Els carrers en forma de conca». *Estudis sobre Temes del Baix Empordà*, 3: pp. 129-142.
- (1986) «El bombardeig de Sant Feliu de l'any 1747 i el Fortí». *Estudis sobre Temes del Baix Empordà*, 5: pp. 152-175.
- (1988) «Benefactors guixolencs. Els germans Antoni i Ernest Vidal i Calzada (1806-1868)». *Estudis sobre Temes del Baix Empordà*, 7: pp. 147-206.

Ajuntament de
Sant Feliu de Guíxols
Àrea de Cultura